

Ahıska Türkleri Sivil Toplum Öncülerinden

MÜRSELOĞLU SERVER IŞIKGİL İLE MÜLÂKAT

 Bizim Ahıska

Mürseloğlu Server Tedorov ve Yunus Zeyrek.

Ahıska Türklerinin tecrübeli sivil toplum öncülerinden Server Tedorov'la Ankara'da görüştük. Kendisi ABD'de Arizona'da yaşamaktadır. Türkiye'ye ilk defa gelmiş olan Tedorov'la **Bizim Ahıska** okuyucuları için konuştuk.

Server Bey, sizinle ilk defa görüşüyoruz. Fakat yıllardır gıyaben tanışıyor ve haberleşiyoruz. Okuyucularımızın da sizi tanımasını istiyoruz. Biraz kendinizden ve ailenizden bahseder misiniz?

Ahıska'nın Kilde köyündenim. Ailemize Tödöregil derler. Babam Mürsel Efendi, İkinci Dünya Savaşı'nda askerde bulunduğu sırada, Hevotli arkadaşı ve hemşehrisi olan bir askeri, kasten vurmak isteyen bir Rus subayına mani olunca iftira ile takibata uğruyor. Memleketteki karısı ve çocukları, 1944 Nisan'ında Sibirya'ya sürülüyor. Annem Şurdolu Gencogilin Menemşe Hanım, en büyüğü 14, en küçüğü 2 yaşında bulunan altı çocuğuyla Petropavlosk'un Mamlutka ilçesi Kalugino kasabasına sürgüne gönderiliyor. Kocasını askerde olan Şahzadeoğlu Sultan Hanım da iki kızıyla beraber annemle sürgündür. Babam askerden madalyalarla dönünce memlekette ailesini bulamıyor. Özbekistan'a gidiyor, annesiyle kardeşini Kokand şehrinde buluyor. Fakat ailesi yok! Onların adresini alıp Sibirya'ya gidiyor, annemi ve kardeşlerimi orada zorlukla buluyor. Ben 1948 yılında bu sürgünde dünyaya geldim. İki sene orada kaldıktan ve beş yıllık sürgün bittikten sonra babam Kokand'daki

Mehmed amcamın yardımıyla ailesini alıp Kokand'a getiriyor.

Kısaca okul ve iş hayatınızdan da bahseder misiniz?

İlkokula Kokand'da başladım, Taşkent'te devam ettim. Yengiyol ilçesinin Halkabad yakınındaki Hruşov köyüne yerleştik, ilkokulu burada, ortaokulu Niyazov köyünde tamamladım. 1964'te babam vefat etti. 1966-1971'de Taşkent Üniversitesi Hidroloji Bölümünde Su İnşaatı Mühendisliği tahsili yaptım. İki sene Kırgızistan-Bişkek'te çalıştım. 1975'te evlendim. Bu evliliğimizden beşi kız, biri oğlan altı çocuğum dünyaya geldi.

Size göre Sovyet döneminin ilk akla gelen hatırası nedir?

O zamanlar Türk sözünün telaffuz edilmesi bile tehlikeliydi. Hatta Türkiye'yle ilgili bir şey söylemek de...

Sizde Türklük şuuru ne zaman ve nasıl uyandı?

Arkadaşım Azgurulu Müdür Umarov vardı, ben yaşlardaydım, düğünlerde türkü söylerdi. Kardeşi Mikayil de Kazakistan'da hâlâ çalar çağırır. Ben bu düğünlerde ay yıldızlı semboller çizer ve Türkçe yazılar yazardık. Damatla gelinin arkasında yer alan ay yıldızlı halıları hiç unutmam. Sarvar İspahov, Ahmed Fazailov ve Hasan İskenderov gibi 1960'lı yıllarda okuyan gençler arasında işte bu şekilde bir meş'ale tutuştu. 1968'de çıkan kanunla da halkımız uyandı.

Peki, Ahıska Türklerinin millî hareketlerinin ilk teşkilatlanması nasıl oldu?

28 Nisan 1968'de köyümüz Halkabad'da büyük bir toplantı düzenlendi. Millî uyanışımızın ilk işareti bu toplantıdır. O zaman 20 yaşındaydım. Bu hareketle hesapsız baskı, dayak ve tutuklamalar oldu. Yaşlı kadınlarımız tutulup götürülenleri bıraktırmak için askerî araçların önünde durdular. Bu harekette önderlik edenler, Ahıska'nın Görgiziminde köyünden Mühendis Saadin Hurişanov ile Tsinisli Memmet Kopadze'dir.

Stalin'in 1953'te ölümünden sonra Türk-Sovyet ilişkileri nisbeten yumuşadı, hatta Türk sanatçılar, Taşkent'e konsere ve film festivali'ne geldiler. Siz bunları gördünüz mü?

Tabii. 1970'te Nesrin Sipahi Taşkent'e konsere geldi. En büyük salon dolup taşıtı. KGB baskısına rağmen tezahürat yaptık, hatta üzerine güller serptik, birlikte fotoğraf çekildik. 1971'de Zeliha ve Erköse kardeşler, 1972 ve 1986'da Esin Afşar, Atilla, İnci Çayırılı ve Müşerref Akay adlı sanatçılar geldiğini hatırlıyorum. Taşkent Film Festivali'nde Türk filmlerini seyrettik; Kadir İnanır ve Türkan Şoray'la sevinçle görüştük. Hatta film gösterilirken tercüme eden Rus'a, "Kes sesini, biz anlıyoruz, sen mani oluyorsun!" diye bağırdık. O zamanlar bu büyük cesaret işiydi...

Siz faal olarak millî hareketlere ne zaman ve nasıl katıldınız? Başka kimler vardı?

Enver Odabaşı'ı işitmiş fakat görmemişim. Rahmetli Yusuf Serverov 1987'de bizim köye geldi. O zamanlar ben de vatan için ne yapabilirim diye bir arayış içindeydim. Yusuf Muallimle konuştuk. Henüz kurmuş olduğumuz VOK (Geçici Vatan Komitesi) Bölge Sekreteri olarak seçildim. 1989 Mart'ında Moskova'dan gelen ve etnik gruplarla ilgili araştırmalar yapan komiteyle Taşkent ve çevresini dolaşıp onlara Ahıska Türklerini tanıttım.

İlk defa Ahıska'ya ne zaman gittiniz? Bu seyahatle ilgili intibalarınızdan aklınızda kalanları anlatır mısınız?

Ahıska'yı ziyaret etmek üzere 30 kişilik bir turist grubu kurmuştuk. Grup başkanı da bendim. 15 Mayıs 1989'da Ahıska'dayız. Bu seyahat, bizim ruhumuzda uyanan vatan hasreti ve sevgisini adeta kanatlandırdı. O zaman Rus-Gürcü sürtüşmesi vardı. Bizim köye, Kilde'ye de gittik. Orada Gürcüler yaşıyordu. Bazıları bizi iyi karşılamadı, hatta bize küstahça, "Neyi unuttunuz da geldiniz? Ne istiyorsanız alın gidin ve bir daha da gelmeyin!" dediler. Biz de, "Bizim sizden istediğimiz bir şey yok! Atalarımızın kabirlerini ziyaret etmeye geldik. Biz buralara ancak devletin izniyle geliriz." diye cevap verdik. Bizim köylüler olarak o anda orada beş kişiydik ve kendimizi çok güçlü hissediyorduk. Bir Gürcü sofrayı hazırlayarak bizi misafir etmek istiyor, diğer bazıları ise dış biliyorlardı. Ortalık gerilmişti. Kardeşlerim önceden buralara iki defa ziyarete gelmişlerdi, babam da söylüyordu: Köyümüz 500 hane, hepsi Türkmüş. Evimize gittim, iki torba toprak ve Agna çeşmesinden iki termos su alıp, bir taksici Ermeni'nin arabasıyla köyden ayrıldık. Reis ağabeyimle Abastuban'da çam ağaçlarından inanılmaz derecede güzel kokulu sakız topladık. Bir hafta Ahıska ve köylerinde dolaştıktan sonra Özbekistan'a döndük. Bir hafta Ahıska ve köylerinde dolaştıktan sonra Özbekistan'a döndük. Sakızları ve suyu köyümüzdeki yaşlılara verdik; toprağı mezarlığa serptik ve bir poşet toprağı da herkes görsün diye köyümüzün kahvehanesinde astık. Köyden en son ben ayrıldım ve o toprağı da yine mezarların üzerine serptim.

TBMM Başkanvekili Nevzat Pakdli'ni ziyaret.

Dışişleri Bakanlığı - Genel Müdür Yard. A. Rıza Demirel'e.

O sene Fergana faciası meydana geldi. Bu olay sizce nedir, nasıl cereyan etti?

Evet, bu facia, halkımızın 1944 sürgününden sonra yaşadığı ikinci bir felâkettir. O sırada ben Devlet Su İşlerinde görevli olarak çalışıyordum. Ahıska ziyaretinden henüz dönmüştüm. 1989 Mayıs'ının son günleriydi. Bir gün komşumuz, "Bizim enişte Fergana'dan geldi. Orada kötü şeyler oluyormuş!" dedi. Sağa sola telefon ederek meseleyi araştırmaya başladık. Derken aynı günün akşam haberlerinde televizyonlar olayı duyurmaya başladı. Bazı devlet yetkilileri bizim köye geldiler. Biz, emniyet garantisi talebinde bulunduk, "Veremeyiz!" dediler. O zaman içimizdeki subaylar olarak, "Biz yeminliyiz, savunmak için bize silah verin, o haydutları biz hallederiz!" dedik, onu da kabul etmediler. Halkımız ortalıkta kalmıştı. Olaylar yayıldı. Moskova'dan gelen inceleme hey'etiyle dolaştık, Andıcan ve Namangan'a gittik, fakat Fergana'ya bizi götürmediler. Sonra Moskova'ya gittik. Bu arada ailem de dâhil bizim halk Özbekistan'dan ayrılmak zorunda kaldı; Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan ve Rusya'ya gitti. Ben Moskova'dayken 80 yaşındaki annemle ailem kısa bir süre Kazakistan'da kampa kaldıktan sonra Özbekistan'a döndüler. Moskova'da Yusuf Serverov, eve dönmem gerektiğini söyledi; bunun üzerine 28 Aralık 1989'da Taşkent'e geldim. İki saat sonra da annem vefat etti.

Vatan Cemiyeti'nin kurulması nasıl oldu? Ne zaman ve kimler tarafından kuruldu?

Tekrar Moskova'ya gittim. Burada, 19 Mayıs 1990 tarihinde 23 kişi and içerek **Vatan Cemiyeti**'ni kurduk.¹ Başkan Yusuf Serverov, başkan yardımcılar da Taştan Aslanov, Fuat Pepinov, Reseddin Resulov, Temindar Saidov, Ramiz Sayidof'du, bunlardan başka Enser İsmailov, Server, Taştan Aslanov, İsa Eşrefov (sonra Xısnacı oldu), Tursunof

Temuraliyeviç, Eyüp Abbasov, Ebulfez Bediroğlu, İlimdar, Koçali ve Şirin Fazliev gibi arkadaşları hatırlıyorum. Şöyle bir and içtik: "Ömür boyunca milletimizin haklarını alana ve vatana dönene kadar hizmet edeceğime, bu yolda çalışacağıma şerefim üzerine and içerim."

Zannediyorum bundan sonra siz de Özbekistan'ı terk ederek Rusya'ya geldiniz.

Evet, millet 1989-1990'da Krasnodar'a geldi. Rus makamları buraya gelmemizi istemiyor, her türlü engeli önümüze koyuyorlardı. Öyle ki eşyamızın vagonlardan indirilmesine bile müsaade edilmiyor, geri gönderiliyordu. Bizim aile buraya en son gelenlerdendir. Biz 1990 sonlarına doğru Krimski rayonu Varinikaskova kasabasına geldik; burada bir ev satın aldık.

Bu konuda bazı söylentiler var, ne dersiniz?

Evet, biliyorum. 1984'te Krasnodar'da işçi ihtiyacı olduğuna dair ilânlar çıkıyordu. Daha o zaman 1500 Türk gelip buralarda yerleşmiş, hatta vatandaşlık da almışlardı. Nasıl olduysa bu defa işçiye ihtiyaç yoktu ve ev de alamaz olduk... Üç şahitle ev almak zorunda kalıyorduk, fakat tapu verilmiyordu. Ev sahiplerinin çoğu Tatar'dı, bize satıp vatanları Kırım'a gidiyorlardı. Biz de ayrılınca o evler öylece kaldı. Onlar bizden beş on sene önce buralara gelip yerleşmişlerdi.

O zamanlar Rusya'ya ne kadar hemşehrimiz gelmişti? Bir sayı var mı?

Tabii, var. Fergana olaylarından sonra Krasnodar'a 13.500 kişi geldik. 1.500 kişi de daha önce 1984-85'lerde gelmişti, toplam nüfusumuz 15.000 kişi oldu. Umum Rusya'da 26 vilâyette 100.000 civarında Ahıskalı yerleşti. Krasnodar, Stavropol, Kabardin-Balkar'da çok zorluklar yaşandı. Hâlâ az da olsa vatandaşlık haklarını alamayan hemşehrilerimiz var. Fergana'da milletimizin vatana götürülme talebini kulak ardı ederek, şimdi Gürcistan hazır değil, geçici olarak üç beş aylığına sizi Rusya'ya götüreceğiz diye aldattılar. 17.600 kişiyi askerî uçaklarla Rusya'ya üçer beşer aile şeklinde dağıttı.

Rusya, bir devlet olarak kendi vatandaşlarına niçin bu kadar kayıtsız kalıyordu?

Biliyorsunuz Çernobil'de nükleer santralde patlama olmuş, etrafı radyasyon tehlikesi sarmıştı. Buralar, ölüm ve hastalıklar yüzünden tenhalaşmıştı. Kursk, Smolensk, Belgorod, Voronej gibi bölgelere nüfus getirip yerleştirmek için kanun bile çıkarılmıştı. Fakat halkımız buralara gitmek istemiyor, vatanımız Ahıska veya sonra oraya gitmek kolay olsun diye Kafkas'a, Krasnodar'a yerleşmek istiyordu. Rus yönetimi buna kızdı... Biz, Krasnodar'da 16 sene insan haklarından mahrum yaşamak zorunda kaldık.

¹ Bu heyetin fotoğrafı arka kapak içinde.

Hâlbuki 6 Şubat 1992 tarihine kadar Rusya'ya gelmiş ve bir yıl içinde vatandaş olmak istemediğini yazılı olarak bildirmemiş birisi, otomatik olarak Rus vatandaşı olabiliyordu. Buna rağmen bizi vatandaşlığa kabul etmediler. Ev, araba alamaz veya satamazsın; doğum, ölüm, evlenme işlemi yapamazsın, tedavi, çocuk bahçesi ve okul kaydı, çalışma izni yoktu! En ağır işlerden bile hakaret ederek atıyorlar, işe alanlar da cezalandırılıyordu. Mahallî yöneticiler, Moskova ve BM'ye kadar hiçbir müracaatımızdan bir sonuç alamadığımız gibi, "Sizi Fergana'dan beter edeceğiz!" gibi tehditler almaya başladık. Mahkemeler de müracaatımızı kabul etmiyordu. Baskılar ölüme kadar varmış, bıçak kemiğe dayanmıştı. Bir çıkış yolu görünmüyordu.

Amerika'ya gitme fikri bu şartlarda mı ortaya çıktı?

Bu çaresizlikler içinde Krımsk ilçesindeki Kievskaya kasabasında Mikayil Latipov'un evinde 260 kişi açlık grevine başladık. Devlet adamları, "Açlık gösterisi evinizin içinde olmasaydı sizi tanklarla ezer mahvederdik!" dedi. Krasnodar Valisi Tıkaçov, Devlet Başkanı Putin'in de desteğini alarak bize zulmediyordu. 1996'da Birleşmiş Milletler Teşkilâtı, Avrupa Birliği, ve Amerika Elçiliğine müracaat ederek içinde bulunduğumuz şartları bildirdik ve insan haklarının sağlanması için destek istedik. 1997'de insan haklarıyla ilgili kuruluşlara başvurduk. Sivil hukukçular ve Avrupa medyası vasıtasıyla sesimizi dünyaya duyurabileceğimizi düşünüyorduk. Biz de öyle yaptık. Böylece insan haklarıyla ilgilenen çevrelerin gündemine girmiş olduk. Gürcistan nezdinde girişimde bulunduk. Gelişmiş ülkelerin Moskova elçiliklerine de müracaat ederek destek istedik. Soçi yürüyüşünü düzenledik. Rus-Gürcü sürtüşmesine alet olmamaya dikkat ettik. Gürcülerin bir kanadı, parlamentoda bizim meselemizi gündeme getireceğine söz verdiği hâlde bu sözünü tutmadı. Hatta o zamanki Devlet Başkanı Gamzahurdia, 1992'de Gürcistan'a gidip yerleşmiş olan 250 aileyi de sürüp çıkardı. BM ve ABD hey'etleri geldi, incelemeler yaptılar. İşte ABD'ye gitme işi bu sırada şekillendi. BM komisyonu 1999'da beni de çağırarak Begzada Memmedaliyev gibi arkadaşlarla Tiflis ve Viyana'da görüşme ve incelemeler yaptık; hatta birlikte Ahıska köylerini dolaştık. Giorgi Haindrava, Fergana olayları sırasında on arkadaşıyla köyümüze geldiler. Bir hafta onlarla dolaştık, çektiğimiz acıları ve vatana dönme arzularımızı anlattık. Bizimle ilgili bir de film çektiler. Bugüne kadar sembolik olarak 3000 ruble paradan başka yardımları olmamıştır. Bu parayı da imzalayıp aldım ve yine imzayla Yusuf Muallime verdim. O da Fergana'dan kaçıp Moskova'ya gelenlere ve yol parası olarak harcadı.

Amerika'ya gitme fikri halk arasında nasıl yankı buldu?

Durum kısaca şöyleydi: Vatana dönemiyoruz, Türkiye'ye gidemiyoruz, Rus'un istediği yere yerleşmiyoruz, burada da kalamıyoruz. Halka sordum: Hâl vaziyet böyle, siz ne diyorsunuz? Batılı ülke temsilcileri ve TV'leriyle görüşmemiz, Rusları çok rahatsız ediyordu. Silâhlı kişiler 8 Ekim 1995'te evimi bastılar, beni dövdüler, pasaportumu ve bazı evrakımı alıp gittiler. Polise şikâyet ettim, bir şey çıkmadı! Bu şartlar altında ne yapabirdik? ABD'den mülteci olarak kabul edilmemizi istedik. Pasaportlarımızın %80'inde Azerî yazıyordu. ABD, "Özbekistan'dan gelmiş, kriminal suçu olmayan Türk olmak" şartıyla bizi kabul edeceğini bildirdi. Ben şahsen kimseye Amerika'ya gidin demedim, kimseyi teşvik etmedim, bir kişi fazla çoğunluk neredeyse ben de oradayım dedim. Millet gittikten sonra mülteci statüsü verilen en son günü ben gittim. Amerika evet diyene kadar her şey gizli, sonra açık söylendi.

Peki, "Vatan davasını bir kenara bırakıp Amerika'ya gitmekle neyi murad etiniz?" diye sorsalar ne cevap verirsiniz?

Az önce Krasnodar'daki hayat şartlarını anlattım. Başka çaremiz yoktu. Halkımız zor durumdaydı. Vatan davasını unutmamız mümkün değil. Amerika'da kendimize gelip kendi ayaklarımız üzerinde durduktan sonra asıl vatan mücadelemize daha güçlü olarak devam etme emelindeyiz.

Bu göç karşısında Rusya'nın tavrı nasıl oldu?

Ruslar, yaptıklarının yanlış olduğunu anladılar, ama artık çok geçti. Nitekim bir noktadan sonra göçe müsaade etmediler. Müsaade etselerdi daha çok insan Amerika'ya gitmiş olacaktı.

ABD'ye ne kadar hemşehrimiz gitti?

2004-2006 yılları itibarıyla 12.421 kişi gitti. Sonra gelenler de oldu. 2007 Eylül'ünde toplam 14.667 kişiydi. İlk grubun nasıl yerleştiğini tespit etmek için NTV televizyon elemanlarını gönderdik. Vragi Naroda (Halk Düşmanları) adlı belgeselin çekilmesine yardım ettim. Millet cehennemden kurtulup cennete düştüğünü söyledi ve 21.000 civarında dilekçe verildi.

Bu arada Amerika'ya gitme öncesinde Vatan Cemiyeti faaliyeti ne durumdaydı?

Ben 1994'te Vatan Cemiyeti'nin Krasnodar şubesini açtım. Bu şube, çetin şartlar altında 2005 yılına kadar faaliyetini yürüttü. Yusuf Serveroğlu'nun vefatından sonra genel başkan olan Süleyman Barbakadze (ki, şimdi Gürcistan'da hapiste),

düzme isnatlarla mahkeme kararı çıkartıp şubemizi kapattırdı. Vatan Cemiyeti'nin birinci amacı vatan dönüş, ikinci amacı da yaşadığımız yerlerde kendi hak ve hukukumuzu koruma faaliyetiydi. Son yıllardaki bu baskılardan dolayı hakkımızı korumak ön plâna çıktı. Barbakadze ve mahkeme bu ikinci maddeyi yok sayıyordu. Rusya'dan ayrıldıktan önce sürgününüzün 61. kara yıl dönümünde, 16 Kasım 2005'te, Rusya'nın anayasasını da protesto ederek tabut şeklinde mahalleyi dolaştırarak getirip bizim eve gömdük. Bu gösterimizi Ruslar, Kürtler, Tatarlar, Hemşinliler de desteklediler. Bu gösteriyi beş TV kanalı yayınladı. Fakat Rusya utanmadı. Bir gün sonra ev bark satamadan ABD'ye gittim. Meğer arkamdan daha da çok kızmışlar. ABD'de, Gürcistan'ın *Geri Dönüş Kanunu*'ndan iki gün sonra 13 Temmuz 2007'de Phoenix'de teşkilâtımızı resmen kaydettirdik. 17 Şubat 2008'de Kentuky umum Amerika Birleşme Konferansı ve 6 Haziran 2009'da Şikago kurucu kongre kararları esasında bugünkü *Vatan Ak ve Hak* şiarlı teşkilâtımızı faaliyete geçirdik; 17 eyalette şubelerimiz var.

Letifşah Barataşvili'yi tanıdınız mı?

Hayır, onu görmedim. Ama oğlu Marat, Krasnodar'da bize geldi; ey oğlandır. Bir ara Ahıska Ahmediye Müzesinde çalışmıştı. Fakat kız kardeşi Klara haç takıyor. İyi derecede Rusça ve Türkçe bilir; Gürcü hesabına çalışıyor. Bizim halkımızdan kiminle karşılaşsa ona Gürcü familia adını soruyor, böyle bir adı yoksa hemen bir ad yakıştırıyor! Onun görevini bildiğimiz için nasıl olur da Tatar anneden ve Türk babadan Gürcü doğar da, Türk anneden ve Türk babadan Türk doğamaz diye ona sormuyorum! Yeri ve zaman gelince belki de sorarız! En iyisi herkesin kendi kimliğini kendine bırakmalı, değil mi... Ne yazık ki Klara, yazılarında devamlı Türkleri Gürcüsünüz diye ikna etmeye çalışıyor.

Sizce bundan sonra ne yapmalı?

Halkımız nerede yaşıyorsa yaşasın, herkes var gücüyle vatan davasına destek olmalıdır. Diğer yandan kendi vatandaşlarını, suçsuz yere üç defa sürgün etmiş olan, bu kötü kaderimizin sorunlusu Rusya, Gürcistan ve Özbekistan'ı, uluslararası uzun süreli kanunlaştırılmış soykırım sorumlusu olarak mahkemeye vermelidir.

Bizim Ahıska dergisi Kazakistan'dan ABD'ye kadar hemşehrilerimizin yaşadığı bütün ülkelere gitmekte, size de gelmektedir. Dergimizin yayını konusunda görüşlerinizi de öğrenmek isteriz.

Uluslararası Vatan Cemiyeti Yönetim Kurulu Üyesi, Genel Sekreteri ve Krasnodar Şube Başkanı olarak böyle bir dergiyi arzu eder ve rüyalarımnda gördüm. Bu sebeple sizin bu faaliyetinizin devamlı olmasını arzu ediyorum Zira bu dergi, insanlarımıza su kadar, hava kadar zarurîdir. Hemşehrilerimizin vatan sevgisinden mahrum kalmalarını diliyorum. Bu sevginin bilgiyle donanarak kökleşmesi için de derginize bir an önce abone olmalarını istiyorum. Derginin kalitesi, bence mükemmeldir, sakın göz değmesin. Bizim birinci düşmanımız cahilliktir. Ayrımcılık, haset ve şahsî menfaat çabalarının geçmişte kalmasını diliyorum. Halkımızın alnı açık başı dik olarak insanlık içinde yer alması ve mağrur mazisine lâyık olması için birlik olması gerekir. Dünya Ahıska Türkleri Birliği'nin millî davamızı şanla şerefle götüreceği düşünceyle **Ahıska-Meskhetian Türk Organization of America** olarak DATÜB'e katılıyoruz; hakkımızı hukukumuzu savunacağını ümit ediyoruz.

Server Bey, şahsınızda halkımızın macerasını, çekmiş olduğu acıların hikâyesini dinledik. Son mesajınız nedir?

Nerede yaşarsak yaşayalım, Ahıska'yı unutmayalım. **Bizim Ahıska** dergisini okuyalım, etrafında toplanalım; tarihimizi, kültürümüzü öğrenelim. Unutmayalım, sürüden ayrılanı kurt yer!

Gevher Fazailova, Yusuf Serveroğlu ve Server Tedorov, Moskova - 1989.